

# Зміст

Від автора . . . . .	4
Раннє дитинство. Початок . . . . .	14
Перший клас . . . . .	20
Початкова школа в радість . . . . .	26
Відмінності навчання у хлопців та дівчат . . . . .	30
Страхи . . . . .	36
Можна й поплакати? . . . . .	42
Скиглії та меланхоліки . . . . .	46
Як дружать хлопчики і дівчата . . . . .	50
Примхи . . . . .	54
Секрети емоційного розвитку . . . . .	59
Що читати? . . . . .	65
Іграшки для леді та джентльменів . . . . .	73
Допомога вдома: кому що доручити? . . . . .	77
Як говорити, щоб почули? . . . . .	83



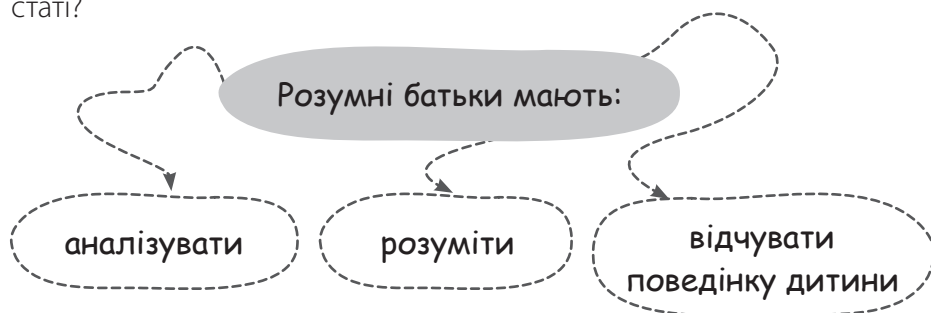
Чого навчити дітей? . . . . .	88
Стосунки з батьком . . . . .	94
Стосунки з мамою . . . . .	104
Реакція на розлучення батьків . . . . .	111
Навчаємо постояти за себе . . . . .	117
Заохочення та покарання . . . . .	130
Лідер або ведений. Як правильно виховувати? . . . . .	139
Агресія . . . . .	143
Тідлітковий вік . . . . .	152
Небезпека суїциду та залежностей . . . . .	158
Для самостійної роботи батьків . . . . .	165



# Від автора

## Навіщо дорослим читати цю книжку?

Щоб замислитися! Кожна дитина унікальна, не така, як усі. Хлопчики та дівчата в ранньому дитинстві здаються такими схожими одне на одного, але насправді спільного не так і багато. Чи потрібно змалку нав'язувати поширені в суспільстві стереотипи щодо статі?



Чого прагнуть усі батьки? Безперечно, розуміти свою дитину. Якщо не всі вчинки, то хоча б більшість із них.

Навіщо? Щоб мати змогу достукатися, навчити, пояснити. Тому що процес виховання — це передавання батьками життєвого досвіду дітям.

Упродовж тривалого часу хлопчиків та дівчат виховували по-різному, бо чоловічі та жіночі соціальні ролі в суспільстві значно різнилися. Згодом ситуація змінилася. Сьогодні, незалежно від статі, діти здобувають практично однакову освіту, гардероб має незначні відмінності, подарунки часто не відрізняються. Межа між чоловічим та жіночим вихованням майже зникла. Причин цього безліч, але не втомлюватимемо теорією та візьмімося до практичних вправ.



Купити книгу на сайті [kniga.biz.ua](http://kniga.biz.ua) >>>

Поміж батьків провели невелике опитування.  
Батьки описували дівчаток.



Продовжуйте цей перелік, на свій розсуд, описуючи риси вдачі та психологічні особливості дівчат. Найчастіше образ виходить милим, м'яким, ніжним. А тепер уявіть розпатлану збитошницю з розбитими колінками. Вона зовсім не тиха, віддає перевагу джинсам, а не спідницям та сукням, може дати відсіч навіть хлопцеві. У її руках нема ляльки. Навпаки, їй до вподоби заняття східними єдиноборствами або футболом. Таке дівча нерідко обирає товариство хлопчиків. То чи відповідає вона тому образу, що склався у вас та інших батьків?



А ось що вказали батьки про риси вдачі, притаманні хлопчикам.



Навіть якщо продовжувати список, то майже завжди виходить сильний, мужній та впевнений у собі образ.

А ось він — інший. Слабкий, боязкий, не може дати відсічі, ще й куштує бебехів від однолітків. Він не прагне галасливої компанії хлопчиків, однак чудово почуввається серед дівчат.

Отже, щодо образів обох статей існують стереотипи, які хоч і різняться в різних культурах, але мають спільні ознаки. У сучасній реальності діти різних статей демонструють зовсім не те, що їм приписує суспільство. Ми стаємо рабами стереотипів, очікуючи на те, чого і сліду нема.



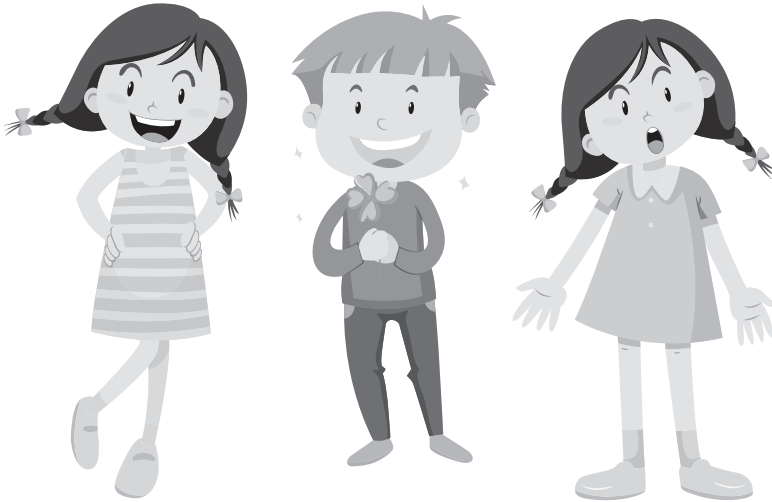
Людині властиво порівнювати, зокрема, чоловіків із жінками, хлопчиків із дівчатами. Складається таке враження, ніби відбувається змагання між статями. Ми попросили людей, різних за статтю і віком, порівняти хлопчиків та дівчат, відзначаючи, що їм вдається краще за представників протилежної статі.

Нижче наведені найбільш поширені порівняння.



Очевидно, що стереотипи визначають ставлення до певної статі. Саме вони впливають на виховання дітей.

### Що ми хочемо з'ясувати за допомогою цієї книги?



- Хто такі хлопчики та хто такі дівчата?
- Чи варто виховувати їх по-різному? А може, сучасні діти — явище «унісекс»?
- Чи варто намагатися зробити м'якішою та жіночнішою дівчинку, що поводить себе як хлопчик? Або намагатися змінити зам'якого хлопчика?
- Чи правильно «програмувати» майбутнє дитини залежно від гендеру?
- Як батьківські образи позначаються на вихованні статево-рольової ідентифікації?
- Як чинити, виховуючи дітей, щоб у майбутньому вони почувалися щасливими?



## Коли все починається?

Зовсім не тоді, коли лікар УЗД повідомляє майбутнім батькам стать дитини.

Вони ще не мама і не тато. Вони тільки мріють про малюка. У них уже не раз промайнула думка, якої статі буде дитина.

1. З дівчинкою простіше.
2. Хочу дівчинку, з нею зрозуміло, як поводитись.
3. Хочу хлопчика, щоб потішити чоловіка.
4. З хлопчиком простіше!
5. Мрію народити хлопчика, щоб він був схожий на батька.



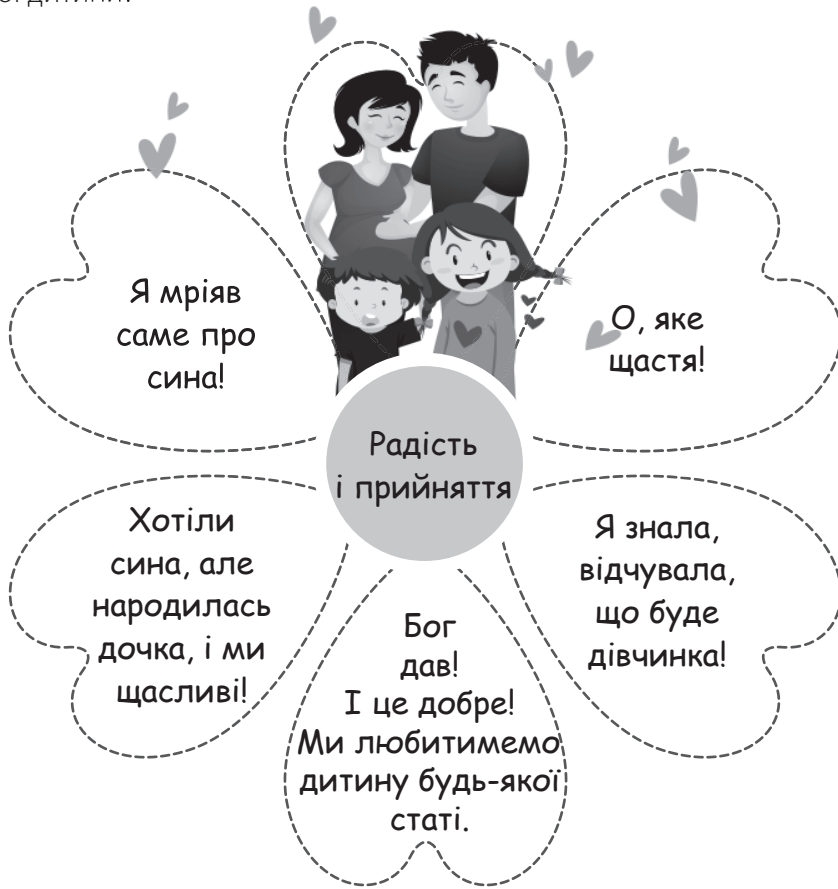
1. Мрію про дівчинку, буду балувати.
2. Потрібен спадкоємець. Тільки хлопчик!
3. Дівчат боюсь і не розумію їх.
4. Хлопчик — продовжувач роду. Хочу, щоб був схожий на мене!





І ось народжується маленька людина цілком певної статі.  
Якою може бути реакція? Виявляється, не тільки радісною.  
Адже чиїсь сподівання могли не виправдатись.

Тож як можуть відреагувати батьки з приводу статі новонародженої дитини?



А якщо все не так чудово і не забарвлено веселковими кольорами? Якщо сподівання були такими сильними, що після народження малюка «не тієї» статі батьки не відчувають радості? Комусь це видається дивним, але дехто зрозуміє, про що йдеться.



## Із розмови психолога з мамою новонародженої

«У моїх мріях майбутня дитина вимальовувалась неодмінно хлопчиком. Не уявляла, що може бути якось інакше. Знала, яке ім'я дам, щойно стало відомо про вагітність. Мій чоловік теж хотів сина. Коли на УЗД сказали, що чекаємо на дівчинку, у мене був шок. Дівчинка? Яка ще дівчинка?! Ні! Я просто не можу бути мамою дівчинки! Чоловік не засмутився і почав вмовляти, що це все одно наша дитина і я її неодмінно полюблю. Тепер, після поповнення в сім'ї, мене огорнула втома й спустошення. Сподівання на лікарську помилку не справилися. Не знаю, чи зможу полюбити дочку. Напевне, я дуже погана мати».



Якщо батьки хотіли появи дитини певної статі, а вийшло навпаки, розчарування може бути дуже сильним. «Я не розумію, що робити з хлопчиком» — часто можна почути від мам. Татусі демонструють байдужість до малюка «не тієї» статі.

Після дев'ятимісячного очікування саме хлопчика або саме дівчинки, вигадування імені раптом настає крах надій. Особливо явно це проявляється в тих сім'ях, де вже є кілька діточок однієї статі і члени родини сподіваються на крихітку іншої статі. У такому випадку дитина може відчувати емоційне неприйняття з боку батьків.

## Робота з прийняття власної дитини

Замість радості — розчарування та майже відчай. Причина — у мами були чіткі очікування щодо статевої приналежності майбутньої дитини, пов'язані і з власним життєвим досвідом, і з психологічними особливостями. Важливе питання — чи зміниться ставлення жінки до малої, чи дівчинка протягом життя зазнаватиме дефіциту материнської любові й ласки?



Таке явище може бути тимчасовим або стійким і тривалим, може набувати крайньої форми і виражатися у цілковитому відторгненні або нав'язуванні іншої гендерної ролі. Згадаймо батьків, які цілеспрямовано перетворюють дівчат на хлопчиків і навпаки, одягаючи їх як протилежну стать та обмежуючи вибір іграшок, занять, коло спілкування.

Здебільшого батьки поводяться несвідомо. Лише спостереження психолога дозволяють побачити неприйняття статевої приналежності дитини.

Цей короткий тест допоможе виявити такі ознаки самостійно.

**Відповідайте на запитання тільки «так» або «ні», уникаючи непевних варіантів.**

1

Після народження маляти у вас з'явилась думка, що ви хотіли б дитину протилежної статі?

2

Чи відчули ви розчарування, дізнавшись результати УЗД щодо статі майбутнього малюка?

3

Твердження, що стать дитини не відповідає сподіванням вашого партнера, істинне?

4

Дитина будь-якої статі — подарунок долі. Це нісенітниця?

5

Дитина такої статі буде менш щаслива, ніж її однолітки протилежної статі?

6

Чи хотіли б ви у майбутньому обирати стать майбутнього члена сім'ї?



*Якщо у вас понад три позитивні відповіді, це свідчить про незадоволення через стать дитини. І ви, свідомо або підсвідомо, намагаєтесь внести корективи в особистість маленької людини, щоб виховати риси, притаманні протилежній статі. Слід проконсультуватись у психолога.*

Отже, дитина побачила світ. Батьки виховуватимуть її, зважаючи на своє розуміння і свій досвід, як це робити, спостерігаючи, як це роблять інші. Не залишиться поза увагою й диктат суспільства.

Порівняння статей відбувається постійно. Буде неправдою, якщо скажемо, що на сторінках цієї книги ми жодного разу не порівнюємо дівчат і хлопчиків. Але обіцяємо: докладатимемо всіх зусиль, щоб бути об'єктивними щодо індивідуальних особливостей статей.

Ми наведемо приклади з життя батьків та дітей, зазирнемо до кабінету психолога, дослідимо разом наукові факти.

